

Thuiskomen

20 augustus 2017

Voorgangers: Paul van der Harst (overweging) en Heleen Goddijn

Lezingen: Psalm 84 (uit Psalmen vrij, van Huub Oosterhuis)
Lucas 9: 57-62

Inleiding

Oost, west, thuis best, is het motto van deze dienst,
Tsja, voor heel wat bezoekers van Barcelona
zullen die woorden heel anders klinken, of nooit meer klinken,
kapotgereden door de haat.

Maar onze liturgie ligt er, wij vieren,
met alle vragen en gevoelens die in ons leven.

De omslag van onze liturgie is enigszins misleidend.
Er ontbreekt iets, een vraagteken.

Ja wij zijn – althans velen van ons – terug van weggeweest.
Velen van ons mochten de gewone gang van zaken onderbreken
en zijn dan nu weer terug ‘op honk’.
Weer terug in wat ons vertrouwd is en dan - hoop ik - mag je constateren:
‘het is weer goed thuis te komen’.

Toch zingen we in de Dominicus ook een ander lied:
‘daar aan wijd open vensters, in menigte stemmen zullen wij wonen. (..)’
Dat zal een droom zijn’ (lied ‘Ooit in schaduw van Rozen’).
Ons echte thuiskomen is een plaatje van een ándere toekomst.

Kerkvader Augustinus heeft het over de gemeente, de kerk
als een pelgrim onderweg naar het werkelijke vaderland.
En hij bedoelde dan die levenslange pelgrimage zeker niet als een vakantietochtje.
En deze dienst eindigen we met de bede dat we thuis mogen komen uit onze ballingschap.
Vreemdelingen, ballingen, pelgrims die thuiskomen.
Een droom, een visioen.

Kortom: over huis, en thuis, over aankomen en toch verdergaan,
daarover gaat het vanmorgen.

Overweging: Thuiskomen

Ik herinner het me nog goed.
Ik was net acht jaar geworden
en na een maand in het ziekenhuis mocht ik naar huis.
Daar werd ik opgewacht, op de stralende ochtend,
door de kinderen uit de straat.
Lopen kon ik met mijn ziekenhuisbenen nog niet,
maar dat gevoel weer thuis te zijn: ik weet het nu
– bijna zestig jaar later - nog precies.

Thuiskomen, die heerlijke vanzelfsprekendheid van de dingen.
De vertrouwdheid. Geborgenheid. Veiligheid.
Dat roept het werkwoord thuiskomen op.

De ontroering als iemand na een spannende afwezigheid
weer thuis kan komen, er weer is.
Dat dit huis weer jouw thuis kan zijn.

En andersom, hoe een huis géén thuis meer kan zijn.
Omdat relaties zijn verstoord.
De vertrouwdheid en de betrouwbaarheid in diggelen liggen.
Onenigheid, gevaar, scheiding, bedreiging, de dood, eenzaamheid
Mensen zijn 'uit hun huis gehaald'.
Anderen uit 'hun huis gezet'.
Anderen zijn op de vlucht en moesten 'huis en haard' verlaten.
Thuiskomen, thuis kunnen komen is een groot goed,
en kan een droom zijn en voorlopig niet meer dan dat.
Een visioen van eindelijk te wonen in vrede:
'Ieder zal zitten onder zijn wijnrank en onder zijn vijgenboom,
door niemand opgeschrikt', zo profeteert Micha (4:4)

Dat beeld bezingt de psalm van vanmorgen ook:
er is ergens een thuis, een dijk van een huis,
waar de vogels van allerlei pluimage hun broed kunnen onderbrengen.
Onder de hoede van de Heer der legerscharen,
aanvoerder van macht die de zwakke beschermt,
de rechtvaardige koning,
de barmhartige God.
Veiligheid, rechtvaardigheid en liefde
zijn de stenen, de balken en dakpannen van dit huis
waar wij – zo zegt de psalm - die op God vertrouwen, mogen wonen.
Dát is ons liedje van verlangen, zo zal het zijn.
'Liggen, languit in hoogwuiwend gras' (psalm 84 H. Oosterhuis).

Maar niet voor niets hebben we
een inboedelverzekering, een woonhuisverzekering.
Dit geluk, dit thuis is zo wankel als het leven zelf.
En zelfs, ooit: De Tempel is verwoest.
Het puin en de doden vulden de straten van Jeruzalem,
van Guernica, Rotterdam, Leningrad, Dresden, Heroshima.
Van Hommes, Mosul, Raqqa
en nog veel meer in verleden, heden en toekomst
want deze droom van een tempel zal worden afgebroken, telkens weer,
met God en mensen op de vlucht, als vogels
die ergens zoeken naar beschutting in de storm van de tijd.

Ook kan je je Thuis kwijt raken als je buurt sterk verandert.
Als de taal van de straat niet meer van jou is.
Als je de mores ziet veranderen en jijzelf geen deel meer lijkt te hebben
aan wat je 'eigen' omgeving leek te zijn.
Met alle spanningen rondom de Turkse politieke situatie
en de onzekerheid die dat opleverde voor de Nederlandse Turken, de Turkse Nederlanders
hoorde ik een jonge vrouw uit die gemeenschap speculeren
op het 'terug gaan naar Turkije' en toen bedacht ik mij:
maar als ik mij hier niet meer thuisvoel, vervreemd van 'eigen grond'
waar moet ik dan heen?

Thuis zijn is een geluk dat er niet zomaar is en dat ook heel kwetsbaar is.
De geschiedenis van de Joden heeft daar weet van.

Verstrooiing, ballingschap, vlucht, vervolging.

Telkens weer, zij worden genoemd: de wandelende Jood, eeuwig voorttrekkend, nergens thuis.

Voor dat volk in ballingschap, is de 'tekst (ons) vaderland', zo omschrijft George Steiner het.

In de ballingschap, in onze onzekerheid, in ons verlangen naar een thuis ooit ergens, is de tekst ons vaderland, het ontstaat daar.

Nu de tempel is afgebroken hebben wij

– zegt Steiner over de Joden en misschien ook wel tegen ons –

geen ander vaderland dat de Bijbelse wijsheid, de wijsheid van de wijzen.

Door samen te scholen, samen te lezen, rondom de Bijbel,

door onze samenspraak,

door het gemeenschappelijke leren en denken en spreken

is een thuis mogelijk voor de ballingen.

'Laat de boekrol van deze Tora, deze leidraad, zich niet verwijderen van je mond; overpeins hem

dag en nacht, opdat je waakzaam bent

om te doen naar al wat daarin is geschreven,

want dan laat je je leven gelukken, dán heb je voorspoed'

zegt het boek Jozua (1:8).

Dag en nacht waakzaam om te doen naar die schrift.

Wakker gehouden uit onze Hypnos, onze slaap,

gehypnotiseerd door onze gerechtvaardigde

maar ook beklemmende verbondenheid aan huisje, boompje, beestje.

Kerkvader Augustinus laat ons zien hoezeer wij 'mensen onderweg' zijn, gemeente, ekklesia onderweg.

En hij bevraagt ons verlangen naar het werkelijke vaderland,

de werkelijke stad van God, waarin gerechtigheid en barmhartigheid zullen samenwonen.

En waarschuwend zegt hij tegen ons als pelgrims, mensen van de weg:

'Degene voor wie de pelgrimage aangenaam is, heeft het vaderland niet lief'

want dat vaderland ziet er heel anders uit dan wij ons hebben bedacht.

Ons huis – zegt hij - is niet van ons als we daarin geen gastvrijheid kunnen betonen.

Tweehonderd zeventig keer gebruikt Augustinus in zijn preken in de jaren 410 – 413 de woorden van Jezus uit Matteüs 25.

Over de naakten die worden gekleed,

de hongerigen die te eten krijgen

en dat daarmee Jezus zelf is gekleed en gevoed.

In die jaren had het toen christelijke Noord-Afrika te maken met de massale komst van vluchtelingen uit Italië.

Er lijkt niets nieuws onder de zon, alleen is het nu de andere kant op.

Velen vluchtten uit Rome weg naar veiliger oorden.

De Visigoten hadden in augustus 410 Rome bedwongen.

"Het helderste licht op aarde is gedoofd.

Het hoofd is van zijn romp geslagen.

Met Rome is de gehele wereld ten ondergegaan."

zei kerkvader Hiëronymus (ca. 347-420).

Zo'n situatie vereist - zegt Augustinus bij herhaling -

dat ons huis een thuis wordt voor anderen.

En onze gastvrijheid geldt Christus zelf.

Dus ballingschap, vreemdheid, verstrooiing, gedurfde gastvrijheid

horen bij ons 'Oost – West, thuis best.

Niet meer dan een reisgids hebben wij om ons mee samen te scholen,

de bijbelse bibliotheek.

Om met Abraham en Sara, met de Exodus slaven,
met David op de vlucht, met Ruth op weg naar het 'huis van brood',
om met Jezus de wandelende Jood,
met zijn leerlingen en zijn volgelingen
verlangend en kwetsbaar, maar gesterkt en hoopvol onder weg te gaan.
Wij weten van een vaderland, een moederstad, een Mokum, een makom, heilige plaats.
Van de belofte dat de volkeren sámen zullen komen op Zion, stad van vrede.
Vanuit het Oosten en het Westen,
het Zuiden en het Noorden zullen zij samenkomen, thuiskomen,
en wij, pelgrims, gemeente, wij zijn ook daarbij: onderweg.
Zo zal het zijn.